

Petrol pastasından Türkiye'ye pay yok

A background image showing several oil pumpjacks (jackals) in a dry, yellowish-brown desert landscape under a clear sky. The pumpjacks are dark green and black, with their long arms and counterweights visible. The ground is sandy and sparsely covered with low-lying shrubs. The overall scene is industrial and arid.

Türkiye'ye 'TAŞERON' görevi

Mayıs ayının ortası itibarıyla Irak Parlamentosu'ndan onay almamış olan ulusal petrol yasası için Amerikalı petrol şirketlerinin milletvekillerine ciddi miktarda rüşvet vermek istediği bilgisi kulislere yansımıştı. Bahreyn'in sol eğilimli gazetesi Ahbar Alhaliç'e göre, adının açıklanmasını istemeyen Iraklı bir milletvekili, Amerikan şirketlerinin tartışmalı petrol yasasının onayı için Iraklı vekillere kişi başına 5 milyon dolar rüşvet önerdiğini ileri sürmüştü.

sağlayacak. Irak Ulusal Petrol Şirketi (IUPŞ) kalacak. Ancak IUPŞ, bilinen 80 petrol sahasından sadece 17'sinin münhasır kontrolüne sahip olacak ki, bu da bilinenlerin üçte ikilik oranıyla daha keşfedilmemişlerin tümünün yabancı denetimine girmesi anlamına geliyor.

Yani, çok uluslu şirketler açısından pasta bu kadar büyük ve tatlı görünüyor. Bu nedenlerle de Irak Petrol Bakanlığı'nın yaptığı ihaleye katılan firmalar arasında ABD, Japonya, Güney Kore ve Avrupalı şirketler yer aldı. Iraklılar için ise durum çok da parlak değil.

Varlık içinde yokluk

Bir çöküş yaşayan Irak'ın yeniden ayakta durabilmesini sağlayacak tek kaynak petrol geliri. Petrol yasasının onay alırsa, bu kaynak ortadan kalkacak. Yani Irak halkı varlık içinde yoluk çekecek. Bu da Irak'taki dinsel ve etnik çatışmalara önemli bir zemin hazırlayacak.

Türkiye'nin durumuna gelince... Gelişmeler alt alta konulduğunda Türkiye'ye biçilmiş olan rolün bir ayağı da kendiliğinden ortaya çıkıyordu. TPAO, büyük petrol şirketlerinin Irak'ta ikinci veya üçüncü taşeronu olarak görev yapacaktı. Tabii, eğer çok uluslu şirketlerin çıkarlarını koruyan onların koşullarına uygun ikili anlaşmalar yapılabilirse... Yani bir anlamda TPAO büyük petrol şirketlerinin hizmet destek birimi olmaya aday oluyordu.

TPAO Genel Müdürü **Mehmet Uysal**'ın, Irak'ta büyük petrol sahalarına yönelik açılacak ihalede yer alacak şirketlerin bazılarıyla uzun süredir temas halinde olduklarını söylemesi de aslında Türkiye'ye yönelik bu yaklaşımı doğrulayan nitelikteydi.

Uysal, Irak'ın açıkladığı listede bulunan bazı şirketlerle birlikte çalışabileceklerinin altını çizmiş, **“Baştan beri, Irak tarafından açıklanan o 35 şirketin içinde görüştüğümüz ve işbirliği planladığımız birkaç şirket var. Eğer ortak çalışmak için görüştüğümüz**

Bahadır Selim DİLEK

A NKARA - ABD'nin Irak'ı işgalinin beşinci yılında, Washington yönetiminin Irak'ın enerji kaynakları konusunda Türkiye'ye biçtiği rol yavaş yavaş netleşmeye başladı. Irak'ta son yaşanan gelişmeler ışığında Türkiye, Irak'ın milyarlarca dolarlık petrol pastasından pay alamayacak gibi görünüyor.

Irak Petrol Bakanlığı'nın, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nı (TPAO), Irak'ın güneyinde petrol çıkaracak şirketler listesine almaması, Türkiye'nin Irak'taki petrol denklemi dışında kalacağı yönünde güçlü sinyaller verirken, bütün dikkatler de bundan sonraki süreçte atılacak adımlara çevrildi. İhale listesine giren 35 şirkete bakıldığında zaman TPAO'nun, bunlar içinde ilk 20'ye girecek özelliklere sahip olduğu tespitini de yapmak gerekiyor.

Aslında bu süreç iki önemli soruyu da beraberinde getiriyordu:

Küresel enerji rekabetinin asıl oyuncularını Türkiye'ye hangi rolü biçiyor?

Türkiye'nin bu sürecin sonundaki kazancı ne olacak?

Irak Petrol Bakanlığı'nın 120 şirket arasından belirlediği 35 firmanın arasında TPAO'yu almamasının ardından başlayan tartışmalar da bu ilk sorunun olası yanıtları üzerinde yoğunlaştı. Türkiye'nin petrol denklemi dışında tutulmasının Irak açısından **“bölgenin siyasal ve toplumsal koşullarına uygun”** nedenleri vardı. Iraklı yetkililerin bakış açısıyla, TPAO öncelikle bir devlet şirketi idi ve Bağdat'taki etkin ve yetkin kişiler Irak'ta iş yapacak devlet şirketlerine çok sıcak bakmıyordu. Ülke içindeki rüşvet çarkının hızla dönüyor olması, rüşvetin herhangi bir akılcı yaklaşımla açıklanamayacak kadar yaygın durumda bulunması, devlet şirketlerinin arka planda kalmasına neden oluyordu.

Petrol yasası...

Sözün özü petrol konusunda ilgili olan milyarlarca dolarlık gücü elinde bulunduran devlet şirketlerinin Irak'ın rüşvet çarkı içindeki manevra alanı çok fazla olmuyordu. Bu da sistemi işleyişini engelliyordu. Iraklılar için petrol şirketlerinin rüşvet alma kapasitesi ve rüşvet verme becerisi iki önemli ölçüttü. Ortadoğu'daki ülkelerle iş yapmakta olan ve Ortadoğu'yu bilen büyük çok uluslu petrol şirketlerinin iş bu konuda herhangi bir sıkıntısının olmadığı da zaten biliniyordu. Bu bağlamda bir başka önemli nokta da ihaleye giren şirketlerin yapısıyla ilgiliydi. Iraklılar, şirketlerin çok ortaklı konsorsiyumlar biçiminde faaliyet göstermesini, söz konusu şirketlerin ortaklık yapıları içinde de esneklikler olmasını istiyorlardı. Çünkü bu esneklikler, Iraklılar için paravan şirketler aracılığı ile konsorsiyumlarda temsil edilme ve direk olarak pastadan pay almaları olasılığını arttırıyordu.

Irak'ta petrol ve rüşvet konusundaki en önemli iddia da bu yılbaşında ortaya atılmıştı. Söz konusu örnek, rüşvet çarkının ve miktarının hangi düzeyde olduğunun anlaşılması açısından büyük önem taşıyor.

Mayıs ayının ortası itibarıyla Irak Parlamentosu'ndan onay almadığı ulusal petrol yasası için Amerikalı petrol şirketlerinin milletvekillerine ciddi miktarda rüşvet vermek istediği bilgisi kulislere yansımıştı. Bahreyn'in sol eğilimli gazetesi Ahbar Alhalic'e

göre, adının açıklanmasını istemeyen
Iraklı bir milletvekili, Amerikan
şirketlerin tartışmalı petrol yasasının
onayı için Iraklı vekillere kişi başına 5
milyon dolar rüşvet önerdiğini ileri
sürmüştü.

Yasanın geçmesi için 275 üyeli Irak Parlamentosu'ndan 138 milletvekilinin onayına gereksinim olduğu ve hepsine de 5 milyon dolar rüşvet verildiği düşünüldüğünde bile ortaya 690 milyon dolarlık bir fatura çıkıyor. On milyarlarca doların birkaç yıl içinde kasalarına gireceğini hesap eden çok uluslu şirketler için yarım milyar dolarlardan biraz fazla olan bu meblağ, **“gözden çıkarılabilir”** olarak değerlendiriliyor.

Petrol tasarısının 43 maddesinin sadece birinde petrol gelirinin nüfus oranına göre paylaştırılacağı söylenirken, diğer maddeler bunu tırpanlıyor. Zira bunlar, Irak'ın petrol gelirini büyük ölçüde yabancı petrol şirketlerinin vesayetine bırakıyor. Irak petrolünü 35 yıl gibi görülmemiş uzunlukta sözleşmelerle yabancı şirketlere bağlayıp yüz milyarlarca dolarlık gelir kaybına yol açıyor. Yasayla Irak, petrol üretim sınırını belirleyemeyeceğinden OPEC üyeliğinden çıkacak. Kurulacak Federal Petrol ve Doğalgaz Konseyi'nde (FPDK) Exxon Mobil, Shell, BP gibi uluslararası petrol devlerinin temsilcileri oturacak. Yani ne tip sözleşmelerin yapılacağına yabancılar hükmedecek, görülmemiş bir denetim, mülkiyet ve kâr

